

प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की, श्री. पगारे आबासाहेब अर्जुन यांनी "गांधी-आंबेडकर विषयावरील दलित नाटक - एक अभ्यास" (डॉ. आंबेडकर आणि गांधीजी - भालचंद्र फडके व गांधी-आंबेडकर - प्रेमानंद गजवी या दोन नाटकाच्या अनुषंगाने) या विषयावरील प्रबंधिकेचे संशोधनकार्य माझ्या मार्गदर्शनाखाली केले असून ते समाधानकारकरित्या पूर्ण केले आहे.

ही प्रबंधिका स्वतंत्ररित्या लिहिली असून यापूर्वी कोणत्याही विद्यापीठात, अन्य परीक्षेसाठी सादर केलेली नाही.

सदरची प्रबंधिका शिवाजी विद्यापीठाच्या एम्. फिल. (मराठी) पदवीसाठी सादर करण्यास माझी अनुमती आहे.

स्थळ : कोल्हापूर

दिनांक : ३०/६/२००६

मार्गदर्शक

डॉ. किरवले कृष्णा

प्राध्यापक व प्रमुख

मराठी विभाग, शिवाजी विद्यापीठ,

कोल्हापूर-416004

प्रतिज्ञापत्र

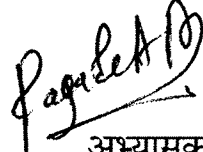
“गांधी-आंबेडकर विषयावरील दलित नाटक - एक अभ्यास”

(डॉ. आंबेडकर आणि गांधीजी - भालचंद्र फडके व गांधी-आंबेडकर - प्रेमानंद गज्वी या दोन नाटकांच्या अनुषंगाने) या विषयावरील सदरची प्रबंधिका मी शिवाजी विद्यापीठाच्या एम्. फिल. (मराठी) पदवी परीक्षेसाठी लिहिली आहे.

ही प्रबंधिका अथवा तिचा कोणताही भाग मी अन्यत्र कोणत्याही परीक्षेसाठी सादर केलेला नाही.

स्थळ : कोल्हापूर

दिनांक : ३०/६/२००६

अभ्यासक
श्री. पद्मनाभराव हेमचंद्र पगारे

समर्पण

माझं बोट धरून

जिनं मला शाळेत

नेऊन बसवलं

ती माझी आजजी

तानुआईस,

कृतज्ञता पूर्वक

-- आबासाहेब

ऋणनिर्देश

“गांधी-आंबेडकर विषयावरील दलित नाटक - एक अभ्यास” या विषयावरील एम.फिल. (मराठी) या परीक्षेसाठी प्रबंधिका सादर करताना मला वाटणारे समाधान प्रारंभीच व्यक्त करतो.

ही प्रबंधिका पूर्ण होण्यासाठी मला मिळालेले मार्गदर्शक माझे गुरुवर्य डॉ. कृष्णा किरवले सर यांच्या विषयी प्रथम आदरपूर्वक कृतज्ञता व्यक्त करणे मला योग्य वाटते. त्यांचा दलित साहित्याचा गाढा अभ्यास, त्यांच्यातील उत्कृष्ट प्रशासक, अभ्यासु व शिस्तबद्ध व्यक्तिमत्व, विद्यार्थीप्रिय आदर्श शिक्षक असे अनेक गुण मला भावी आयुष्यात नेहमीच मार्गदर्शक व प्रेरणादायी ठरतील आणि म्हणूनच मला त्यांच्या ऋणात राहणे आवडेल.

तसेच मराठी विभागातील डॉ. विश्वनाथ शिंदे, डॉ. रविंद ठाकूर, प्रा. रणधीर शिंदे, प्रा. हिंमाशू स्मार्त, कनिष्ठ लिपिक विनय पाटील, तसेच कुसुबेमामा या सर्वांच्या सहाकर्यांबद्दल मी त्यांचा ऋणी आहे.

या विषयाच्या संशोधनाचे काम करित असताना मला ज्ञात-अज्ञात अशा अनेकांनी मदत केलेली आहे. तसे गांधी-आंबेडकर यांच्या वरील संशोधनाचे काम हे कठीणच पण तरीही माझे गुरुवर्य, मार्गदर्शक यांच्यामुळे माझे हे काम सोपे झाले व मी ते पूर्ण करू शकलो. मला सतत प्रोत्साहन देणारी आणि मला आशिर्वादाची सावली देणारे माझे बी.ए.एम.ए.चे प्राध्यापक, टी.डी. काळे सर, प्रा. शंकरराव कदम, प्रा. उत्तमराव सुर्यवंशी, प्रा. नाथा गेजगे, प्रा. पांडुरंग भोसले, प्रा. टी.बी. पाटील सर यांचा ऋणी आहे. प्रा. औंदुबर जाधव, प्रा. सुनिल चंदनशिवे, प्रा. शरद गायकवाड, तसेच रामदास नाईकनवरे, सर्जेराव कांबळे, मारुती तुपेरे, किशोर कांबळे, विनोद कांबळे, प्रदिप कांबळे, सुनिल भिसे, नवनाथ शिंदे, संतोष लोढे, संभाजी शिंदे, दत्तात्रय शिंदे, संभाजी शिंदे, दत्तात्रय थोरात, दत्तात्रय गायकवाड, दादा खरात, गुजर सर, चंद्रकांत कदम, आवटी, दनाने, सुशिल मांजर्डेकर, आनंदा कस्तुरे, गजानन अपिने, सुनिता कांबळे, नवनाथ गायकवाड, संजय बाबर, दादासाहेब मदने याव्यतिरिक्त माझे सहकारी मित्र (एस.पी. गुप) सचिन, नौशाद, बालाजी, धनाजी, शामराव, बनकर, नागणे, इतर मैत्रिणी स्मिता, माधुरी, नागीण, विद्या, स्वाती, नीता, अहिल्या, एम.ए. चे सर्व मित्र-मैत्रिणी यांच्या शुभेच्छा मला नेहमीच असतात.

आजपर्यंतच्या माझ्या यशातील सर्वात मोठा वाटा उचलणारे माझे आडाणी, अशिक्षित आई-वडील, ज्या आईने आपल्या मुलांच्या शिक्षणासाठी आणि मोडक्या-तोडक्या संसारासाठी खूप कष्ट सहन केली. पडेल ती कामे करण्यास कधी नाही म्हटली नाही. तीला माझ्या वडीलांची मिळालेली साथ खूप मोलाची आहे. आपल्या मुलांनी खूप शिकाव अस उराशी स्वप्न बाळगणारे आणि मला शिक्षणास प्रोत्साहन देणारे माझे आई-तात्या, द्रोपदी आणि अर्जुन पगारे तसेच काका-मावशी, आत्ती आणि सदा मामा, माझी आज्जी, जीनं मला बोट धरून शाळेत नेवून बसवले ती आणि पळशीची आज्जी, मामा-मामी यांचे आशिर्वाद सहकार्य मला नेहमीच होते म्हणून मी आज इथपर्यंत शैक्षणिक प्रवास करू शकलो. माझे सासु-सासरे सौ. साखरू आणि विठ्ठल जाधव यांचा मला असणारा आशिर्वाद आणि सहकार्य खूप महत्वाचे आहे त्यांचा मी ऋणी आहे. माझ लहान बंधू प्रताप पगारे, प्रशांत पगारे आणि बहीण आरती भाउजी संजय वाघमारे यांचे मला मिळालेले सहकार्य, शुभेच्छा खूप महत्वाच्या आहेत. त्यामुळे हे काम करण्यास मला प्रोत्साहन मिळाले.

याचबरोबर सर्वात महत्वाचे म्हणजे माझी पत्नी सौ. संध्या आबासाहेब पगारे हिची मला मिळालेली साथ आणि मुंबईतील ग्रंथालयाची तिने दिलेली माहिती यामुळे माझ्या कामात बरीच मदत झाली आहे. माझ्या कामासाठी दिलेला मोकळा वेळ मला केलेले सहकार्य मी कधीही विसरू शकणार नाही. तिच्या शुभेच्छा सदैव माझ्या बरोबर असतात त्यामुळे कोणतेही काम मला सोपे जाण्यास मदत होते.

शिवाजी विद्यापीठातील बॅ. बाळासाहेब खर्डेकर ग्रंथालय त्यांचा माझ्या संशोधन कामासाठी खूप उपयोग झाला आहे. तेथील कर्मचारी वर्ग तसेच मुंबई ग्रंथालय यांचा उपयोग मला माझ्या कामासाठी झाला. सर्वांनी मला उदार अंतःकरणाने मदत केल्याबद्दल तसेच श्रीकांत कॉम्प्युटर्स, कोल्हापूर यांनी सुबकपणे मुद्रण करून दिल्याबद्दल ज्ञात तसेच अज्ञात अशा सर्व व्यक्तिका मी ऋणी आहे.

आबासाहेब अर्जुन पगारे

अनुक्रमणिका

प्रकरण नंबर	प्रकरणाचे नांव	पान नंबर
१.	दलित रंगभूमी सकल्पना व स्वरूप	१ - २८
२.	गांधीजी व आंबेडकर यांचे व्यक्तिमत्व व दलित नाटक	२९ - ५०
३.	डॉ. आंबेडकर आणि गांधीजी - भालचंद्र फडके या नाटकातील कथानक, व्यक्तिरेखा, संवाद आणि संघर्ष	५१ - ९७
४.	गांधी - आंबेडकर - प्रमानंद गज्वी या नाटकातील कथानक, व्यक्तिरेखा, संवाद आणि संघर्ष	९८ - १३७
५.	दोन्ही नाटकातील साम्यभेद आणि वाङ्.मयीन मूल्यमापन	१३८ - १५६
६.	उपसंहार	१५७ - १६४
	निर्देश सुची ग्रंथनाम व व्यक्तीनाम सुची	१६५ - १७२